

adeat P. Perrone, *Prælect. theol., De analogia rationis cum fide.*]

DISSERTATIO V

DE VITIIS FIDEI OPPOSITIS

D. Thomas, qq. 10, 11, 12 et 13.

ARTICULUS I

De infidelitate in communi

Infidelitas in communi est carentia fidei¹. Et est vel negativa, vel privativa, vel contraria. Infidelitas negativa est carentia fidei in eo qui nihil audivit de fide, vel non audivit sufficienter. Privativa est carentia fidei in eo qui audivit sufficienter de fide, et non vult ei assentiri, absque eo tamen quod contrarium asserat. Contraria est carentia fidei in eo qui sufficienter de fide instructus, non solum detrectat illam amplecti, sed etiam contrarium asserit, et errorem positivum contra fidem sustinet.

Petes 1° utrum infidelitas sit peccatum.

Resp. 1°. Infidelitas mere negativa non est peccatum, sed pœna peccati².

Prob. 1° Christus, *Joann.*, xv, 22, dicit de Judæis: *Si non venissem et locutus fuisset eis, peccatum non haberent.* Quod exponens Aug., *Tract. LXXXIX in Joann.*, dicit quod Christus loquatur de peccato quo non crediderunt in Christum. Infidelibus autem negative Christus neque per se, neque per suos ministros locutus est, saltem sufficienter. 2° Nemo peccat omitendo quod facere non potest. Atqui qui nihil audiverunt de fide, aut non audiverunt sufficienter, non possunt credere, juxta illud, *Rom.* x, 14 :

1. Hic q. 10, a. 1, o. — 2. Ibid.

Quomodo credent ei quem non audierunt? Perinde est ac si diceret: « Credere non possunt. » 3° Hæc propositio 68^a inter Baianas: « Infidelitas pure negativa, in his quibus Christus non est prædicatus, peccatum est, » damnata est a S. Pio V, 1 oct. 1567, Gregorio XIII, 29 januar. 1579, et Urbano VIII, 6 mart. 1641.

Resp. 2°. Infidelitas privativa et contraria est peccatum¹. 1° Quia nemo condemnatur, nisi propter peccatum. *Qui autem non crediderit, condemnabitur, Marc.*, xvi, 16. 2° Quia fides est medium necessarium ad salutem. Ergo is cui sufficienter proponitur, tenetur eam acceptare.

Petes 2° utrum omnia opera infidelium sint peccata.

Resp. negative². Hanc quæstionem ex professo expendimus in *tract. de Gratia*, dissert. III, § 1. Require ibi.

Petes 3° quot sint species infidelitatis.

Resp. tres communiter assignari, nempe paganismum, judaismum et hæresim³. Quia peccatum infidelitatis consistit in renitendo fidei. Tripliciter autem quis potest reniti fidei. Vel enim renititur fidei quam nondum professus est se suspicere ut veram, et est infidelitas paganorum, qui sic dicti sunt a pagis in quos ab urbibus, mandato imperatorum Christianorum, expulsi, se recipiebant, ut colerent sua idola: antea gentiles dicebantur. Vel renititur fidei quam professus est in figura, et est infidelitas Judæorum. Vel tandem renititur fidei quam professus est in manifestatione veritatis, et est infidelitas hæreticorum.

Dixi: « Quam professus est se suscipere; » quia ad judaismum vel hæresim videtur non requiri quod revera susceperit fidem in figura vel veritate manifestata, sed sufficere si exterius professus fuerit se suscipere. Unde infantes hæreticorum non baptizati, qui ideo nunquam fidem susceperunt, dicuntur hæretici, eo quod secundum æstimationem profiteantur cum parentibus fidem Christi. Item Ariani et Paulinianistæ, quamvis non vere baptizati, propter eandem rationem dicebantur a conciliis hæretici.

1. Ibid. — 2. Ibid., a, 4, o. — 3. Ibid., a, 5, o.

Ad paganismum pertinent athæi, deistæ et Mahumetani; quia nunquam professi sunt se suscipere, sive in figura, sive in veritate, fidem Christi. Licet enim Mahumetani agnoscant Christum ut prophetam, non tamen eum agnoscent ut Deum.

Apostasia non videtur distingui ab hæresi, nisi secundum magis et minus; quia apostata deserit totam fidem quam professus est, hæreticus partem tantum: intellige *objective*. Similiter ad unam ex prædictis possunt reduci aliæ infidelitates.

[Petes 4° utrum infideles cogendi sint ad fidem.]

Resp. Qui nunquam fidem susceperunt, sive subdantur principibus christianis, sive non, nullatenus sunt cogendi ad fidem amplectendam; possunt tamen cogi ne impediant fidem fideique prædicationem blasphemias, malis persuasionibus, aut apertis prædicationibus.

Patet prima pars; quia Ecclesia non habet jurisdictionem in eos qui non susceperunt fidem, juxta illud, I *Cor.*, v, 12: *Quid mihi de iis qui foris sunt judicare?* Et concilium Trident., sess. xiv, cap. 5, declarat quod « Ecclesia in neminem judicium exercet, qui non prius in ipsam per baptismi januam fuerit ingressus. » Principes etiam christiani nullam in extraneos, in subditos autem habent jurisdictionem qua politice eos gubernent; hæc jurisdictionem non includit tamen jus eos ad fidem cogendi. Et quamvis possint cogere subditos ad deserendam idololatriam, quæ est contra jus naturale, cujus quilibet princeps est custos, non tamen eorum potestas se extendit ad legem fidei, quæ est ordinis supernaturalis.

Hæc conclusio confirmatur verbis decretoriis Leonis XIII, in Encyclica *Immortale Dei*, 4 novemb. 1885: « Si, inquit, divini cultus varia genera eodem jure esse, quo veram religionem, Ecclesia judicat non licere, non ideo tamen eos damnat rerum publicarum moderatores qui, magni alicujus aut adipiscendi boni aut prohibendi causa mali, moribus atque usu patienter ferunt ut ea habeant singula

in civitatem locum. — Atque illud quoque magnopere cavere Ecclesia solet, ut ad amplexandam fidem catholicam nemo invitus cogatur; quia, quod sapienter Augustinus monet, *Tract. xxvi in Joann.*, n. 2, « credere non potest homo, nisi volens. »

Secunda pars etiam patet. Ecclesia enim habet a Christo mandatum et consequenter jus prædicandi Evangelium in universo mundo, *Matth.*, xxviii, 19. Si ergo barbari prædicationem hanc impediunt, possunt principes christiani et aliquando debent bellum contra eos movere, rebelles domare, ut tueantur jura Ecclesiæ violata et innocentes defendant, tam eos qui jus habent prædicandi, quam eos qui habent jus audiendi.]

ARTICULUS II

De Hæresi

§ I

Quid et quotuplex sit hæresis?

Hæresis est vox græca, importans electionem, quia hæreticus proprio judicio eligit credendum quod vult.

Dico 1°: Hæresis est « error pertinax manifeste contrarius fidei, in eo qui fidem Christi in veritate professus est. »

Dicitur *error*, id est, positivus assensus falsi, seu dissensus veri.

Dicitur *manifeste contrarius fidei*, quia, si quis teneret aliquid contrarium fidei, de quo certum et manifestum non foret quod illi esset contrarium, non esset hæreticus, saltem formalis. Illud autem est certo et manifeste de fide, quod est manifeste et certo a Deo revelatum, sive privatim, sive in Scriptura, sive in definitionibus Ecclesiæ, et quod tamquam de fide tenent omnes Catholici.

Dicitur *error pertinax*. Pertinacia est obstinata adhæsi-

propriæ sententiæ contra fidem sufficienter manifestatam: ad quod non requiritur diurnitas temporis, neque quod quis sit pluries canonice monitus; sed sufficit dissensus voluntarius fidei per Ecclesiam sufficienter propositæ, quod potest haberi in instanti.

Hujusmodi pertinaciam requiri ad hæresim, patet tum ex ipso nomine; est enim, ut diximus, electio: tum quia, sicut ad fidem requiritur pia motio voluntatis inclinans intellectum ad assentiendum certo veritati obscure revelatæ, ita ad hæresim, quæ fidei opponitur, requiritur prava affectio voluntatis ad dissentiendum pertinaciter veritati per Ecclesiam propositæ: tum ex jure, cap. *Dixit*, cap. *Qui in Ecclesia*, causa 24, q. 3, et Clement. *Ex gravi*, lib. V, tit. 5, *de usuris*, ubi non agnoscuntur pro hæreticis nisi qui fuerint pertinaces in negando aliquo articulo fidei. Hinc illud dictum Augustini: « Errare potero, hæreticus non ero, » defectu scilicet pertinaciæ. Idem S. Thomas, q. 8. *de Malo* et in cap. 11 *I Cor.*, lect. 4. Hinc inferes eum qui ignorantia etiam culpabili, crassa et supina, non tamen affectata, repugnat fidei, paratus assentiri, si esset instructus, non esse hæreticum formalem; quamvis enim mortaliter peccet contra præceptum fidei affirmativum, ignorando voluntarie quæ debet scire, non esset tamen pertinax. Imo neque peccaret, si ignorantia ejus esset involuntaria et inculpabilis, ut contingit esse inter Catholicos rudes, aut qui a parentibus et pastoribus incuriis negliguntur, et etiam inter enutritos apud hæreticos, qui nihil unquam de fide catholica, aut nonnisi irrisiones et blasphemias contra illam audierunt, nec ullo dubio hæc in re pulsantur; ita ut, si alia necessitate mediæ credenda teneant, et sint animo parati cætera credere, si debite proponerentur, non videantur esse extra viam salutis. Nec obstat quod extra Ecclesiam non sit salus; hi enim ratione baptismatis, item fidei quam habent, et internæ dispositionis cætera credendi, dici possunt esse in Ecclesia.

Neque etiam obstat quod ad alia peccata sufficiat voluntarium in causa: sic qui occidit hominem ex ignorantia culpabili, est vere homicida. Disparitas est enim quod alia

peccata non dicantur ab electione, sicut hæresis, ad quam ideo non sufficit voluntarium commune, quo omne peccatum debet esse voluntarium, sed requiritur voluntarium speciale et pertinax oppositum fidei.

Petes utrum dubius in fide sit hæreticus.

Videtur quod non; quia dubius non habet errorem in intellectu, cum nec assentiat, nec dissentiat; dubium enim est suspensio inter assensum et dissensum.

Ante resolutionem, distinguendum est duplex dubium: unum negativum, alterum positivum. Negativum, quod quidam vocant in actu exercito, est quando quis, apprehensa utraque parte opposita, an hoc sit verum vel falsum, neutri assentiens, absque ullo actu positivo suspensus manet. Positivum, quod alii vocant in actu signato, est quando quis similiter, apprehensa utraque parte opposita, neutri assentiens, actu positivo judicat rem esse dubiam et incertam.

Resp. 1º. Qui deliberate dubitat dubio positivo de aliquo articulo fidei sufficienter proposito ab Ecclesia, v. g., qui judicat dubium esse an detur Purgatorium, an Christus sit in Eucharistia, cum tamen sciat ita tradi et credi a tota Ecclesia, est formaliter hæreticus; quia, licet non neget veritatem de qua dubitat, judicat tamen positive eam et infallibilitatem Ecclesiæ non esse certas: sicque habet errorem positivum et pertinacem in intellectu, si non explicite contra veritatem fidei de qua dubitat, saltem contra infallibilitatis Ecclesiæ firmitatem et certitudinem, quæ est fidei essentialis. Per quod solvitur argumentum initio positum. Et de illo dubitante verificatur quod in jure dicitur: « Dubius in fide est infidelis, » incurritque excommunicationem Papæ reservatam, non secus ac alii hæretici.

Resp. 2º. Qui de aliquo articulo fidei sufficienter ab Ecclesia proposito dubitat dubio negativo tantum, id est, suspendit præcise iudicium sine ullo positivo actu, quia, v. g., vult nunc aliis attendere, vel non vult in re tanta modo defatigare caput, vel vult inquirere motiva commodius et suavius assentiendi, aut propter similia motiva,

non est formaliter hæreticus; quia, cum non habeat iudicium, illud enim suspendit, non habet errorem positivum in intellectu. Neque videtur per se peccare, saltem mortaliter, secluso periculo consensus in dubium positivum, nisi tunc urgeat præceptum affirmativum fidei.

Si tamen talis suspensio iudicii procederet ex motione voluntatis propter difficultates propositas ab intellectu, non iudicante tamen, quasi iis territæ et veritæ deceptionem: quidam non improbabiler existimant ibi includi malitiam hæreseos, ita ut suspensio subsequuta ad illam malam motionem voluntatis, sit quoddam virtuale et implicitum iudicium de incertitudine objecti fidei. Cæterum res est admodum periculosa, neque dubium est quin voluntarium dubium negativum facile possit transire in positivum, aut ex illo oriri.

[Omne dubium de his quæ sunt fidei esse peccatum grave, definivit synodus Vaticana, per canonem sequentem: « Si quis dixerit, parem esse conditionem fidelium atque eorum qui ad fidem unice veram nondum pervenerunt, ita ut catholici justam causam habere possint, fidem quam sub Ecclesiæ magisterio jam susceperunt, assensu suspenso, in dubium vocandi, donec demonstrationem scientificam credibilitatis et veritatis fidei suæ absolverint; anathema sit. »]

Dico 2°: Hæresis dividitur 1° in materialem et formalem. Formalis est quam definivimus et huc usque explicuimus. Materialis est error hominis baptizati contra veritatem fidei ex ignorantia, et sine pertinacia. Patet ex dictis.

2° Dividitur hæresis in internam tantum, externam tantum, et in internam et externam simul. Interna tantum est error voluntarius contra fidem in sola mente sistens et nullo signo exteriori manifestatus. Externa tantum est cum quis ore vel facto negat fidem corde retentam. Interna et externa simul, quæ est hæresis completa, est quæ, mente concepta, verbo vel signo exterius manifestatur, etiamsi nemo adsit; modo sit tale signum, ut, si quis

adesset, statim intelligeret negari articulum fidei, de quo plura modo.

3° Hæresis externa dividitur in occultam et manifestam. Occulta est quæ nulli vel paucis innotescit; manifesta, quæ multis nota est.

§ II

De pœnis hæreticorum.

Pœnæ hæreticorum sunt duplicis generis. Quædam sunt spirituales, ut excommunicatio, irregularitas, privatio omnis beneficii, jurisdictionis et dignitatis ecclesiasticæ, item et sepulturæ ecclesiasticæ. Aliæ sunt corporales, ut confiscatio omnium bonorum, exemptio subditorum a juramento fidelitatis, infamia et pœna capitis. Pœnæ temporales pertinent ad forum sæculare. Unde, iis omissis, dicemus tantum de spiritualibus.

Dico 1°: Neque hæreticus materialis, neque mere internus, neque mere externus incurrit excommunicationem et alias pœnas spirituales hæreticorum.

Prima pars patet; hæreticus enim materialis non est vere et formaliter hæreticus, quia non est pertinax.

Secunda pars etiam constat; quia, licet hæreticus mere internus sit in foro conscientiæ et coram Deo vere hæreticus, non est tamen talis in foro externo et coram Ecclesia, quæ non iudicat de internis, et ideo pœnis ab ea decretis in hæreticos non subjicitur.

Tertia pars etiam constat; quia hæreticus mere externus, ut qui vel metu, vel spe lucri, vel ex ira, aliove simili motivo, fide corde retenta, profert propositionem hæreticam, crucifixum aut sanctorum imagines conculcat, cultum idolo exhibet, hæreticorum cœnæ communicat, etc., quamvis gravissime peccet, non est tamen revera hæreticus; quia hæresis est error mentis. Pœnæ autem ecclesiasticæ non feruntur nisi in eos qui revera sunt hæretici. Neque refert quod qui occidit hominem ex metu vel spe lucri, vere sit homicida. Disparitas est, quod ad homici-

dium sufficiat occisio hominis absque legitima auctoritate; ad hæresim autem requiritur error in mente.

Et hi omnes consequenter possunt absolvi a quolibet confessario: nisi externus ab Ecclesia (quæ non nisi exteriora judicat, et per exteriora de interioribus præsumit), esset publice denunciatus ut hæreticus; tunc enim propter scandalum foret vitandus, nec nisi Ecclesiæ reconciliatus deberet absolvi.

Dico 2º: Hæreticus internus, hoc ipso quo suam hæresim exterius distincte et assertive manifestat, etiamsi nullo audiente aut vidente, incurrit excommunicationem soli Papæ reservatam. Cap. *Excommunicamus*, de hæreticis, cap. *Noverit*, de sent. excommunicat. et in Bulla *Cænæ*.

Dixi: « Etiamsi nullo audiente aut vidente; » sufficit enim esse tale signum ex quo, si quis adesset, statim intelligeret negari fidem. Talis enim hæresis pertinet ad forum exterius Ecclesiæ, sicque subiacet excommunicationi, quæ est fori exterioris; quod autem probari non possit, non est quod secundum se non sit fori exterioris, sed per accidens, defectu testium.

[Ex constitutione *Apostolicæ Sedis*, 4º idus octobris 1869 a Pio IX promulgata, excommunicationi latæ sententiæ speciali modo Romano Pontifici reservatæ subjacent « omnes a christiana fide apostatæ, et omnes ac singuli hæretici, quocumque nomine censeantur et cujuscumque sectæ existant; eisque credentes, eorumque receptores, fautores, ac generaliter quilibet illorum defensores. » Bulla *Cænæ*, § 1, plane concordat. — Similiter excommunicantur, ex eadem constitutione, « omnes et singuli scienter legentes, sine auctoritate Sedis Apostolicæ, libros eorundem apostatarum et hæreticorum hæresim propugnantes, necnon libros cujusvis authoris per apostolicas litteras nominatim prohibitos, eosdemque libros retinentes, imprimentes et quomodolibet defendentes. » Ita bulla *Cænæ*, § 1, et reg. X Indicis. — Articuli supradicti explicabuntur in tract. *de Censuris*.]

Quantum ad alias pœnas spirituales hæreticorum, quidam censent hæreticos manifestos non hoc ipso privari suis beneficiis, sed requiri sententiam judicis, quia cap. *Ut commissi*, de Hæret., in 6º, Pontifex dicit esse privandos, aut privatos declarandos. Alii volunt hoc ipso privari titulo beneficii, sed non possessione.

[Videtur quidem, ex præfato capite, privationem omnis dignitatis, beneficii et officii ipso jure incurri, sed post sententiam declaratoriam tantum hanc privationem ad executionem deducendam esse¹.]

Quantum ad sepulturam ecclesiasticam, Sylvius hic censet hæreticum manifestum debere illa privari ante sententiam judicis; quia cap. *Quicumque*, de Hæreticis, in 6º, decernitur indefinite hæreticos, credentes, receptatores, defensores et fautores esse privandos sepultura, et qui aliter facere præsumperint, excommunicantur. Verum, supposita veritate hujus sententiæ, arbitratur esse intelligendam de hæreticis et aliis assignatis ita manifestis, ut nulla tergiversatione et nullo juris suffragio possent excusari, quod rarum puto in praxi: alioquin præberetur materia litibus et contentionibus.

[Textui capitis concordat hæc interpretatio; nam pœna excommunicationis decernitur in eos qui scienter præsumperint hæreticos ecclesiasticæ sepulturæ tradere. Porro ii tantum vere scienter hanc legem infringunt, qui hæreticis manifestis sepulturam ecclesiasticam concedunt.

Excommunicatio prædicta in constit. *Apostolicæ Sedis* non ita generatim enuntiatur, sed comprehenditur limitative in sequenti, quæ est 17ª inter excommunicationes summo Pontifici simpliciter reservatas: « Clericos scienter et sponte communicantes in divinis cum personis a Romano Pontifice nominatim excommunicatis, et ipsos in officiis recipientes. » Hanc ergo excommunicationem

1. Marc, *Institut. Alphonsianæ*, n. 442, quæst. 2.

incurrunt, et ii soli, qui *scienter et sponte* sepulturam ecclesiasticam concedunt hæreticis *nominatim* excommunicatis a Romano Pontifice, quia ipsos in *officiis liturgicis*, de quibus hic agitur, recipiunt.

Ex eadem constit. excommunicationi latæ sententiæ nemini reservatæ subjacent « mandantes seu cogentes tradi ecclesiasticæ sepulturæ hæreticos notorios, aut nominatim excommunicatos vel interdictos, » sive a Papa, sive ab episcopo. Alexander VI, cap. *Quicumque*, de Hæreticis, in 6º; Clemens V, cap. *Eos qui*, de sepult.

Qui vero nominatim excommunicatum ab episcopo ad sepulturam ecclesiasticam admitteret, solo interdicto plecteretur, ex eadem constit. : « Scienter... nominatim excommunicatos... ad ecclesiasticam sepulturam admittentes, interdictum ab ingressu ecclesiæ ipso jure incurrunt, donec ad arbitrium ejus cujus sententiam contempserunt competenter satisfecerint. »]

Quantum ad irregularitatem, quidam volunt incurrere statim ac hæresis fit exterior, licet maneat occulta, ex eodem cap. *Quicumque*. Alii volunt debere esse notam et manifestam, quia Bonifacius VIII, cap. *Statutum 2*, eod. tit. de Hæreticis, videtur interpretari laudatum caput. *Quicumque*, quoad irregularitatem, de hæreticis manifestis et probatis.

Neque solum hæretici incurrunt irregularitatem, sed ipsis credentes, eorum receptatores et fautores, imo et ipsorum filii, usque ad secundam generationem, si pater moriatur in hæresi; usque ad primam, si mater moriatur in hæresi, ex utroque capite citato *Quicumque* et *Statutum*.

[Notandum tamen quod, in regionibus ubi hæretici in societate religiosa constituuntur, et hæresis pro crimine, infami non habetur, filii hæreticorum non sunt ex hoc capite irregulares ¹.

1. Ferraris, v. *Hæreticus*, n. 75.

Irregularitas ex hæresi nata summo Pontifici reservatur.]

Quantum ad privationem jurisdictionis, gravior est difficultas. Certum est jure antiquo omnes hæreticos manifestos privari jurisdictione. Ita resolvit S. Thomas, infra q. 39, a. 3, o. Sed quæstio est de jure recentiori in concilio Constantiensi. Unde

Dico 3º : Hæretici, etiam manifesti, nisi sint nominatim denunciati, aut nisi ipsi recedant ab Ecclesia, retinent jurisdictionem et valide absolvunt.

Prob. ex bulla *Ad evitanda scandala* Martini V, in concilio Constantiensi, in qua, prout refertur a S. Antonino, III p., tit. 25, c. 2, sic statuitur : « Ad evitanda scandala et multa pericula quæ conscientiam timoratis contingere possunt, Christi fidelibus, tenore præsentium, misericorditer indulgemus, quod nemo deinceps a communione alicujus, in sacramentorum administratione vel receptione, aut aliis quibuscumque divinis, vel extra, prætextu cujuscumque sententiæ aut censuræ ecclesiasticæ a jure vel ab homine generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum ecclesiasticum observare, nisi sententia aut censura hujusmodi fuerit in vel contra personam, vel contra collegium, vel universitatem, ecclesiam, vel locum certum vel certam terram a iudice publicata et denunciata specialiter et expresse : constitutionibus apostolicis et aliis in contrarium facientibus non obstantibus quibuscumque. » Deinde excipit solum notorios percussores clericorum. Ex quibus sic arguitur. Ecclesia concedit fidelibus ut possint recipere sacramenta ab hæreticis non denunciatis expresse et nominatim. Ergo his relinquit jurisdictionem ad validam sacramentorum administrationem, alioquin nulla foret concessio facta fidelibus.

Confir. ex hodierna totius Ecclesiæ praxi. Nemo enim putat hodie vitandos esse Lutheranos et Calvinistas, notorie hæreticos et excommunicatos. Nemo vitat suum pastorem, etiam quoad receptionem sacramentorum, quam-

diu relinquitur in suo beneficio, quamvis sit omnium aut saltem plurium iudicio manifestus Jansenista et Ecclesie definitionibus rebellis. Et sic de cæteris.

Dixi in conclusione : « Vel nisi ipsi ab Ecclesia recedant : » tum quia hoc ipso quo recedunt ab Ecclesia, renuntiant ejus jurisdictioni, quam ideo Ecclesia non censetur illis continuare ; tum quia concilium loquitur de hæreticis inter Catholicos versantibus, quatenus si vitandi essent manifesti ante denuntiationem, generarentur pericula animarum et anxietates conscientiarum, dum non constaret esse manifestos, aliis affirmantibus, aliis negantibus, ut de facto contingit in casu Jansenismi, et difficilimum sit laicis discernere certo an aliquis sit manifeste hæreticus, vel non, cum materia hæreseos ut plurimum superet eorum captum. Quibus de causis concilium merito statuit solos denunciatos esse vitandos. Hæ vero cause cessant, dum ipsimet hæretici ab Ecclesia recedunt.

Dices : Hæc bulla non reperitur in actibus concilii Constantiensis. Ergo.

Resp. referri a S. Antonino, concilio cœtaneo, et ab omnibus passim authoribus.

Inst. 1° : Hæc bulla refertur partim a concilio Basileensi, sess. xx, et Lateranensi V, sess. xi, cum majori exceptione ; declaratur enim esse vitandos omnes notorie excommunicatos, quacumque de causa sint excommunicati. Ergo.

Resp. hanc additionem ab his conciliis factam non esse usu receptam. Unde Dominicus Soto, in IV *Sentent.*, dist. 22, q. 1, a. 4, postquam retulit hæc concilia, dicit : « More et usu Ecclesie receptissimum est, ut non vitemus nisi illas duas excommunicationum species (scilicet nominatim denunciatos, et notorios percussores clericorum), quas prædictum concilium (Constantiense) jussit. . . Et ita absque ullo metu tenendum est. » Et patet ex confirmatione conclusionis.

Petes 1° quis possit absolvere ab hæresi.

Resp. Concilium Trid., sess. xxiv, cap. 6, de Reformat.

concedit episcopis facultatem absolvendi per se, vel per vicarium specialiter ad id deputandum, ab omnibus casibus occultis S. Sedi reservatis, et a crimine occulto hæresis per seipsos tantum.

Verum hæc facultas videtur revocata per bullam *Cænæ*, prout edita est post Trid. a Sixto V, Gregorio XIII, Clemente VIII et Paulo V, non solum quoad hæresim, sed etiam quoad alios casus in hac bulla contentos ; unde in locis ubi viget ista bulla, videtur quod, extra periculum mortis, solus Pontifex, aut is cui committit, possit absolvere ab hæresi occulta et aliis casibus occultis bullæ *Cænæ*.

[Et quidem excommunicationem *speciali modo* Romano Pontifici reservatam incurrunt, ex constit. *Apostolicæ Sedis*, « omnes a christiana fide apostatæ, et omnes ac singuli hæretici, quocumque nomine censeantur et cujuscumque sectæ existant ; eisque credentes, eorumque receptores, fautores, ac generaliter quilibet illorum defensores. » Hæc excommunicatio ex bulla *Cænæ*, § 1, renovatur. Unde ab ea absolvere non possunt episcopi, etiamsi facultatem generalem absolvendi a casibus Sanctæ Sedi reservatis obtinuerint, nisi specialiter et expresse in indulto enuntietur.

Attamen, cum excommunicatio non incurratur nisi propter contumaciam, quæ in foro externo probari debet, quivis confessarius potest absolvere, tum reos hæresis mere internæ, tum etiam hæreticos qui, ratione ignorantie, nullam incurrerunt censuram.]

Petes 2° quam pœnam incurrant legentes libros hæreticorum.

[*Resp.* Excommunicantur excommunicatione latæ sententiæ, *speciali modo* Romano Pontifici reservata, « omnes et singuli scienter legentes, sine autoritate Sedis Apostolicæ, libros apostatarum et hæreticorum hæresim propu-